

Waldemar Furmanek

Dydaktyka informatyki : wprowadzenie w problematykę

Dydaktyka Informatyki 1, 10-13

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Waldemar Furmanek

DYDAKTYKA INFORMATYKI. WPROWADZENIE W PROBLEMATYKĘ

Wprowadzenie

Kryzys panujący w polskiej edukacji określić można najkrócej jako jej dysfunkcjonalność. Wynika to między innymi z:

- ogólnego wzrostu dynamiki życia społecznego;
- kształtowania się nowych struktur cywilizacyjnych i formowania się cywilizacji informacyjnej;
- potrzeby uwzględniania nowych wyzwań, jakie niesie czas transformacji cywilizacyjnej;
- przestarzałego, funkcjonującego jeszcze systemu edukacyjnego, opartego na zasadach organizacyjnych edukacji charakterystycznych dla cywilizacji industrialnej;
- odmiennego widzenia dziś wielu zjawisk edukacyjnych, na skutek osiągnięć nauk pedagogicznych, a także konieczności szerszego eksponowania postaw twórczych, myślenia heurystycznego i podmiotowości w procesach wychowania.

W istocie rzeczy chodzi o podjęcie działań nad takim przekształceniem systemu edukacji, aby był on lepiej przystosowany do potrzeb kształtującej się cywilizacji postindustrialnej, a w dalszej kolejności cywilizacji informacyjnej. Poszukiwać więc należy odpowiedzi na pytanie o to: **jakie będą potrzeby człowieka żyjącego w warunkach przyszłej cywilizacji informacyjnej?**

Odpowiedzi na to pytanie wiążą się z uświadamianiem sobie tego, że reforma edukacyjna ma rację bytu tylko wówczas, gdy jest wyraźnie skorelowana z przemianami cywilizacyjnymi i generowanymi przez nie wyzwaniem, ale także z reformą społeczno-gospodarczą wyrażającą w istocie aspiracje społeczne.

Szkoła przyszłości powinna być powiązana z rzeczywistością, z tym wszystkim, co określa dziś i będzie określało w przyszłości, sytuację człowieka. Sytuacja ta jest zgoła odmienna od dotychczasowej. Problemy generowane przez cywilizację współczesną są problemami konkretnymi wszystkich ludzi, mają charakter globalny, choć ich źródła tkwią w zjawiskach lokalnych. Szkoła jutra, a w niej edukacja informacyjna, te fakty musi brać pod rozwagę. O szkole jutra w równej mierze decydować będzie wymiar teleologiczny, treściowy i organizacyjno-metodyczny. Bez obaw o prawdziwość tego stwierdzenia możemy powiedzieć, że w dużym stop-

niu o szkole jutra zadecyduje także dalszy rozwój nowoczesnych systemów informatycznych i technologii informacyjnych (por.: R. Pachociński, 1999).

Upowszechnianie nowych – w zakresie ujęcia teleologicznego i organizacyjno-metodycznego – rozwiązań problematyki systemu edukacji informatycznej staje się pierwszoplanowym zadaniem dydaktycznym informatyki. Rozwiązania te powinny nie tylko wykorzystywać aktualny dorobek polskiej myśli pedagogicznej w tym zakresie. Powinny twórczo włączać elementy systemów sprawdzone w innych krajach. Powinny uwzględniać polskie tradycje, osiągnięcia praktyczne polskich nauczycieli oraz nowe potrzeby i aspiracje.

Hasłem przez nas proponowanym jest, aby system wychowania przez technikę **przysposabiał Polaków do życia w świecie cywilizacji informacyjnej XXI wieku.**

Konieczne jest więc zintensyfikowanie badań własnych i poszukiwanie własnej polskiej drogi, poszukiwanie tożsamości polskiej dydaktyki informatycznej. Wydaje się, że w tym zakresie trzeba najpierw zrobić bilans osiągnięć¹, potrzebne jest podjęcie analizy proponowanych rozwiązań, projektowanie kolejnych modeli i sprawdzenie ich efektywności w warunkach rzeczywistych działań oświatowych. Czas nagli. Zmieniające się, pod wpływem nowych potrzeb, polskie społeczeństwo pilnie oczekuje wzmocnienia także od tej strony.

Nie jest też obojętne to, czy np. wiedza stanowiąca treść kształcenia, będzie przyswajana w pracy zorganizowanej na terenie szkoły, w klubie, drużynie harcerskiej, z wykorzystaniem telewizji, radia czy prasy. Wiadomości o wszechobecnej informatyce i technologiach informacyjnych są łatwo dostępne dla każdego człowieka. Dydaktyka informatyki powinna więc stworzyć takie warunki na terenie szkoły, aby uwrażliwiać wychowanków na zjawiska otaczającej ich współczesnej informatyki, aby pobudzić ich do spostrzegania tego, co warto widzieć, aby nauczyć tropienia praw naukowych w codziennych zjawiskach aktywności zawodowej. Szkoła powinna te doświadczenia indywidualnie w sposób pełny wykorzystywać, poprawnie włączać w system ustrukturalizowanej wiedzy ogólnej, powinna uczyć tego, jak się uczyć i jak w tych procesach wykorzystywać nowoczesne technologie informacyjne.

Poszukiwać więc należy odpowiedzi na pytania o to:

1. Jakiego człowieka potrzebowało będzie przyszłe społeczeństwo, w tym przyszłe społeczeństwo informacyjne? Inaczej, jaki model psychiki człowieka będzie funkcjonalnie zgodny z potrzebami i warunkami przyszłej cywilizacji?

2. Jak systemy edukacji powinny przygotować człowieka, aby był on zdolny do podjęcia wysiłku na rzecz ciągłej zmiany jakości swojego życia?

Interesują nas **potrzeby człowieka i prymat człowieka, a nie prymat techniki czy cywilizacji informacyjnej.** Jednocześnie odpowiedzi na te pytania wiążą się z uświadamianiem tego, że realizowana reforma edukacyjna ma rację bytu tyl-

¹ Temu między innymi ma służyć to opracowanie zbiorowe.

ko wówczas, gdy jest wyraźnie skorelowana z reformą społeczno-gospodarczą. Szkoła przyszłości powinna być bowiem jak najściślej powiązana z rzeczywistością, z tym wszystkim, co określa dziś i będzie określało w przyszłości sytuację człowieka.

Większość badaczy jest przekonana o konieczności konstruowania teleologii edukacji informacyjnej adekwatnej do wymagań ludzi. Projektowanie systemowych zmian stawia w pierwszym rzędzie pytania o cele tej dziedziny edukacji w kontekście celów wychowania. Przyjmowane dotychczas założenia aksjologii pedagogicznej, poddać należy analizie i ocenie, aby na tej podstawie zaproponować ich nowe ujęcie. Nowe wyniki badań nad istotą wychowania i rolą nauk pedagogicznych, a także aktualizujące się aspiracje i oczekiwania społeczne rodzą nowe cele, których podejmowanie jest konieczne w aktualnym stadium rozwoju cywilizacyjnego.

Edukacja informacyjna powinna być rozwijana adekwatnie do przemian we współczesnej pedagogice. Owocują one konkretnymi rozwiązaniami pedagogicznymi wdrażanymi do praktyki oświatowej. Dlatego tak ważne jest dokładne analizowanie wyzwań, jakie stawiają przed tą dziedziną edukacji odnawiane nauki pedagogiczne i wszystkie rozwijane w ich obrębie subdyscypliny, ale także wyzwań, jakie pojawiają się obecnie wraz z rewolucją technologii informacyjnych. Wyraźnie możemy już dziś powiedzieć, że technologie informacyjne – jako tzw. technologie kluczowe cywilizacji współczesnej – są podstawowym czynnikiem sprawczym przemian współczesności. Obecnie nie trzeba udowadniać, że podstawowymi czynnikami sprawczymi przemian są wymienione wyżej technologie informacyjne. Należą dziś one do tzw. technologii kluczowych. To właśnie one sprawiają, że dokonują się burzliwe i zdecydowane w swoim charakterze jakościowe przemiany cywilizacyjne i kulturowe.

Humanistyczne wymiary współczesnej cywilizacji informacyjnej wyrażają się w tych wszystkich zjawiskach, w których człowiek w przeróżnych formach swojej aktywności korzysta z dobrodziejstw techniki. Podkreśla się w związku z tym fakt, że technika usprawnia, ułatwia i przyspiesza pracę człowieka, uwalnia go od prac powtarzalnych i trudnych, zabezpiecza go, stawia w sytuacjach wyboru.

Zadaniem pilnym, stojącym przed dydaktyką informatyki, jest opracowanie – odpowiadającego rzeczywistym potrzebom, dążeniom i aspiracjom społecznym – **kanonu wykształcenia ogólnego** i skorelowanego z nim – a być może systemowo występującego w nim – **kanonu wykształcenia informacyjnego**.

Wydaje się, że zwolennicy wprowadzania technologii informacyjnych do wszystkich typów szkół są jednocześnie zwolennikami technologicznego kanonu wykształcenia ogólnego. Jego istotą jest to, aby w treściach tegoż wykształcenia znalazły się *kompetencje cywilizacyjne jednostek ludzkich*. Jeżeli uznać jednak, że takimi kompetencjami są także np. uogólnione postawy i ich osadzenie w systemie wartości, to być może uda się włączyć takie rozumowanie w model współczesnego ideału wychowania.

Jak w powyższej sytuacji należy ukierunkowywać rozwój i badania pedagogiki? Jak modelować procesy wychowania, które mają w istocie wspomagać rozwój człowieka? W jakich formach tegoż wspomagania upatrywać należy podstawowych wymiarów działalności służącej człowiekowi? Jak zmienić się musi kanon wykształcenia ogólnego, z uwzględnieniem w nim kanonu wykształcenia informacyjnego? Czy może wystarczyć poziom alfabetyzacji komputerowej? Jak długo wreszcie będzie możliwy do utrzymania model rozwiązań społecznych budowanych na zasadzie: *20 lat przygotowania się do pracy i 40 lat aktywności zawodowej?*

W czasach dynamicznie zmieniającego się rynku pracy, wymagającego mobilności pracowników, wielokrotnej zmiany zawodu w ciągu życiowej aktywności, koniecznością staje się przyjęcie zasad edukacji ustawicznej, uczenia się w ciągu całego życia, wykorzystywania do tych celów technologii informacyjnych.

To jeszcze jedno wyzwanie, przed jakim staje dydaktyka informatyki.